

Praha, 6. srpna 2021

Vážená paní poslankyně, vážený pane poslanče,

Jsme občanky členského státu Rady Evropy, České republiky. Vážíme si myšlenek, které daly podnět ke vzniku Rady Evropy. Proto jsme ve smyslu článku 3. „Statute of the Council of Europe“ (*Every member of the Council of Europe must accept the principles of the rule of law and of the enjoyment by all persons within its jurisdiction of human rights and fundamental freedoms, and collaborate sincerely and effectively in the realisation of the aim of the Council as specified in Chapter I.*) založily před několika lety „Institut svobody a demokracie“. Při naší každodenní práci v institutu se beze zbytku řídíme motem našeho institutu: „Svoboda se nedá koupit. Odpovědnost se nedá zdědit. Demokracie se nedá nařídit.“

V uplynulém a tomto roce probíhal v České republice national selection procedure and transmission of a list of three candidates of the judges of the ECtHR. Celý proces náš institut pečlivě monitoroval z veřejně dostupných zdrojů. Obáváme se, že Česká republika v průběhu tohoto procesu závažně porušila článek 3 „Statute of the Council of Europe“ ve smyslu článku 8. „Statute of the Council of Europe“ (*Any member of the Council of Europe which has seriously violated Article 3 may be suspended from its rights of representation and requested by the Committee of Ministers to withdraw under Article 7. If such member does not comply with this request, the Committee may decide that it has ceased to be a member of the Council as from such date as the Committee may determine.*) a to z následujících důvodů:

- 1) Krátce před zahájením výběrového řízení kandidátů na soudce ESLP vydala vláda České republiky usnesení (usnesení vlády ze dne 15.června 2020 č. 648), kterým stanovila pravidla pro výběr kandidátů. Ačkoliv vláda svým usnesením může podle Ústavy České republiky zavazovat pouze veřejnou správu v rámci vztahů nadřízenosti a podřízenosti, rozhodla o tom, že výběr kandidátů provede komise v následujícím složení:

ministr spravedlnosti,
ministr zahraničních věcí,
vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před ESLP,
předseda Ústavního soudu,
předseda Nejvyššího soudu,
předseda Nejvyššího správního soudu,
veřejný ochránce práv (ombudsman),
člen jmenovaný předsedou České advokátní komory,
člen jmenovaný děkany právnických fakult veřejných vysokých škol.

Jsme přesvědčeny, že tímto usnesením vláda České republiky buď překročila svoji pravomoc anebo byla vytvořena výběrová komise na základě dobrovolného vstupu

některých jejích členů do této komise. V každém případě takto vytvořená komise nemůže být nositelkou žádné zákonné odpovědnosti za svůj výběr kandidátů na soudce ESLP v rámci výkonu veřejné moci.

Pokud bychom považovaly usnesení vlády za závazný právní akt, pak tímto aktem mohla vláda České republiky zavázat toliko ministra spravedlnosti, ministra zahraničních věcí a vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před ESLP. Tedy subjekty, které jsou součástí veřejné správy (součástí moci výkonné).

Pokud chtěla vláda zavazovat tímto právním aktem (usnesením vlády) předsedu Ústavního soudu, předsedu Nejvyššího soudu a předsedu Nejvyššího správního soudu, jako představitele moci soudní a ombudsmana, jako nezávislý orgán veřejné moci, pak došlo k flagrantnímu porušení dělby moci, což je neslučitelné se zásadami demokratického právního státu.

Pokud vláda chtěla zavazovat tímto právním aktem (usnesením vlády) člena jmenovaného předsedou České advokátní komory a člena jmenovaného děkany právnických fakult veřejných vysokých škol, pak zasahovala do nezávislosti výkonu advokacie a do akademické svobody. Účast v této komisi, zřízené vládou, není a ani nemůže být výkonem určitého úseku státní správy, kterou provádí advokátní komora či děkani veřejných vysokých škol, neboť tato účast není ani výkonem advokacie ani akademickou činností v rámci které vykonává advokátní komora či děkani veřejných vysokých škol určitý, jim svěřený, úsek výkonu státní správy.

Pokud bychom naopak považovali účast výše uvedených šesti členů ve vládou vytvořené komisi za ryze dobrovolnou, pak jimi provedený výběr nelze považovat za výběr provedený Vysokou smluvní stranou ve smyslu čl. 22 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva).

V každém případě považujeme takovýmto způsobem sestavenou komisi za zcela nezpůsobilou pro výběr kandidátů, neboť byla sestavena i v rozporu se zásadami pro výběr kandidátů na národní úrovni, jež jsou uvedeny na webových stránkách Rady Evropy: „When selecting their three candidates, States should ensure that their national procedure is fair and transparent...“

Dovolíme si na závěr k tomuto bodu poznamenat, že takto sestavit výběrovou komisi (aby byla sestavena v souladu s právním řádem České republiky a mezinárodním právem) by bylo možné toliko na základě ústavního zákona, a to i z toho důvodu, že Úmluva je součástí ústavního pořádku České republiky. K tomu však v žádném případě nedošlo.

- 2) Členem výběrové komise byl usnesením vlády ustanoven i vládní zmocněnec pro zastupování České republiky před ESLP. Tuto skutečnost považujeme za porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy pro všechny budoucí stěžovatele, kteří se budou domáhat porušení Úmluvy Českou republikou. Dle našeho názoru je

vyložené, aby se na výběru budoucího soudce ESLP podílela osoba, která vždy zastupuje Vysokou smluvní stranu – Českou republiku v řízení před ESLP, kde jednou ze stran sporu je Česká republika. Takováto osoba si nemůže doslova „vybírat“ svého budoucího soudce.

- 3) Členy výběrové komise byli usnesením vlády ustanoveny předsedové Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Tuto skutečnost považujeme za porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy pro všechny budoucí stěžovatele, kteří se budou domáhat porušení Úmluvy Českou republikou. Dle našeho názoru je vyloučené, aby se na výběru budoucího soudce ESLP podílely osoby, které řídí nejvyšší soudy České republiky, proti jejímž rozhodnutím téměř vždy směřují stížnosti stěžovatelů a kde jednou ze stran sporu je Česká republika. Takovéto osoby si nemohou doslova „vybírat“ budoucího soudce, jenž bude téměř vždy přezkoumávat rozhodnutí soudů, které tyto osoby řídí.
- 4) Z článku uveřejněném dne 2.10. 2020 na soukromém portálu „Česká justice“ pod názvem „Post soudce Evropského soudu pro lidská práva chce sedm zájemců“ jsme se dozvěděly, že do výběrového řízení na tři kandidáty na soudce ESLP, které veřejně vyhlásilo ministerstvo spravedlnosti, se přihlásilo celkem sedm zájemců. Ministerstvo spravedlnosti nikdy oficiálně nezveřejnilo jména všech sedmi zájemců, kteří se přihlásili do tohoto výběrového řízení. Postupně se v médiích začala objevovat jména některých ze zájemců buď neoficiální cestou anebo tím, že zájemci sami svoji kandidaturu zveřejnili. Celkem se v médiích postupně objevila jména pěti zájemců. Jména dvou zájemců nikdy veřejně nezazněla, nikdy po celou dobu trvání výběrového řízení nebylo blíže vysvětleno, proč a z jakých konkrétních důvodů tito veřejnosti neznámí zájemci byli výběrovou komisí z výběrového řízení vyřazeni. Není ani veřejně známo, zda to byli muži či ženy, jakou právnickou profesi vykonávají atd. Jsme přesvědčeny, že takovýto postup ministerstva spravedlnosti je v rozporu se zásadami pro výběr kandidátů na národní úrovni, jež jsou uvedeny na webových stránkách Rady Evropy: „When selecting their three candidates, States should ensure that their national procedure is fair and transparent...“
- 5) Z článku uveřejněném dne 14.11. 2020 na soukromém portálu „Česká justice“ pod názvem „Kandidáti na soudce ESLP? Uspěli Pavel Simon, Kateřina Šimáčková a Tomáš Langášek“ jsme se dozvěděly, že výběrová komise vybrala tyto tři kandidáty a pokud jde o další kandidáty označila pana Pavla Zemana za prvního náhradníka a pana Jiřího Kmece za druhého náhradníka. Tento portál, ale vesměs i další media označovala tři kandidáty uvedené ve výše uvedeném článku za vítěze výběrového řízení. Tito tři kandidáti začali poskytovat médiím rozhovory, v nichž s nimi bylo hovořeno nejen jako s vítězi výběrového řízení, ale i s tím, že jeden z nich bude příštím soudcem ESLP a vystřídá dosavadního českého soudce ESLP Aleše Pejchala. Přitom vláda České republiky tento výběr výběrové komise v této době vůbec neschválila jako seznam tří kandidátů navržených Vysokou smluvní stranou ve smyslu čl. 22 Úmluvy. Jsme přesvědčeny, že vláda České republiky připustila ve veřejném prostoru vznik situace,

kteřá je v rozporu se zásadami pro výběr kandidátů na národní úrovni, jež jsou uvedeny na webových stránkách Rady Evropy: „When selecting their three candidates, States should ensure that their national procedure is fair and transparent...“

- 6) Všichni tři kandidáti, které vybrala výběrová komise jsou soudci. Paní Kateřina Šimáčková je soudkyní Ústavního soudu, pan Pavel Simon je soudcem Nejvyššího soudu a pan Tomáš Langášek je soudcem Nejvyššího správního soudu. Další nám známí kandidáti, soudci nejsou. Pan Pavel Zeman je státním zástupcem a pan Jiří Kmec je advokátem. Profese i jména dalších dvou kandidátů nám zůstaly utajeny. Jsme přesvědčeny, že o výběru tří soudců neměli rozhodovat jejich přímí nadřízení, tedy předseda Ústavního soudu (později jsme se dozvěděly z medií, že jej při výběru zastoupila místopředsedkyně Ústavního soudu), předseda Nejvyššího soudu a předseda Nejvyššího správního soudu. I kdyby výběrová komise byla ustavena v souladu s právním řádem České republiky, tedy ústavním zákonem, pak vždy existuje nevyvratitelná námitka objektivní podjatosti osob, které jsou ve vztahu k posuzovaným osobám v pozici pracovní nadřízenosti. Dle našeho názoru bylo povinností předsedů (i místopředsedkyně) výše uvedených soudů se z rozhodování ve výběrové komisi vyloučit.
- 7) Z článku uveřejněném dne 22.6.2021 na soukromém portálu „Česká justice“ pod názvem „Zásah vlády do výběru soudce ESLP hrozí mezinárodní ostudou, varuje ministerstvo“ jsme se dozvěděly spousty doslova šokujících skutečností, které postupně rozebereme. Především samotný titulek článku je doslova skandální. Hovoří se zde o „zásahu vlády do výběru soudce ESLP“, tedy je ve veřejnosti navozován dojem, že vláda nevybírá kandidáty na soudce ESLP a nemá do výběru kandidátů zasahovat. Přitom čl. 22 Úmluvy hovoří výslovně a jenom o Vysoké smluvní straně, tedy vládě. Samozřejmě, že pokud by to byl jenom názor autora článku, tak nemůžeme hovořit o jakékoli odpovědnosti ministerstva spravedlnosti. Jenomže autor článku cituje z aktuálního dopracovaného materiálu ministerstva spravedlnosti pro vládu. Pak už jenom můžeme nabídnout dvě varianty, že buď ministerstvo spravedlnosti nezabránilo úniku svých materiálů připravených pro vládu před jejich projednáním anebo samo poskytlo tyto materiály tisku. Citace je následující: „Za těchto okolností by zásah vlády do výběru kandidátů realizovaného na základě předem stanoveného ustáleného postupu představoval reálné riziko odmítnutí kandidátní listiny Parlamentním shromážděním, které by s sebou neslo citelné nepříznivé důsledky na mezinárodní úrovni.“ Jinými slovy řečeno, ministerstvo spravedlnosti naprosto bezprecedentně činí za účasti veřejnosti nátlak na vládu, aby vláda schválila výběr učiněný výběrovou komisí, jinak údajně nastane mezinárodní skandál. Bez ohledu na to, zda je vláda, jako jediný odpovědný subjekt veřejné správy za výběr kandidátů, s provedeným výběrem spokojena či nikoli. Navíc materiál ministerstva spravedlnosti hovoří o „ustáleném postupu“ při výběru za situace, když podle pravidel výběru kandidátů, která byla vládou stanovena těsně před vyhlášením výběrového řízení, bylo postupováno samozřejmě v historii poprvé. Jsme přesvědčeny, že ministerstvo spravedlnosti vytvořilo ve veřejném prostoru vznik naprosto nepřijatelné, doslova nátlakové situace

ve vztahu k ostatním členům vlády, která je v rozporu se zásadami pro výběr kandidátů na národní úrovni, jež jsou uvedeny na webových stránkách Rady Evropy: „When selecting their three candidates, States should ensure that their national procedure is fair and transparent...“

- 8) Z článku, který byl citován v bodě sedm jsme se poprvé dozvěděly, že výběr provedený výběrovou komisí, byl předložen příslušným velvyslancem k posouzení Poradnímu panelu (the Advisory Panel of Experts on Candidates for Election as Judge to the European Court of Human Rights). Poradní panel mohl posoudit podle předložených životopisů, tedy po formální stránce, osoby tří kandidátů vybraných výběrovou komisí. Předpokládáme, že mu vůbec nebylo známo, že mu byla předložena jména tří kandidátů, kteří v té době nebyli schváleni vládou a vláda s jejich schválením váhala. Protože v panelu nezasedá žádný český expert, mohl panel formálně posoudit text pravidel pro výběr kandidátů, který mu byl předložen v překladu. V žádném případě nemohl posoudit, zda výběrová komise byla ustavena v souladu s českým právním řádem, neboť české právo nezná. Byly jsme však na prosto šokovány, že ačkoli jsou veškerá jednání mezi vládou a poradním panelem důvěrná (confidential consultations), tak v předmětném článku bylo citovány výsledky těchto jednání. Ministerstvo spravedlnosti přinejmenším umožnilo zveřejnění důvěrných (confidential) informací, a ještě navíc je poněkud demagogickým způsobem použilo k zesílení nátlaku na vládu a vytvoření dojmu ve veřejnosti, že hrozí mezinárodní skandál. Přitom samo ministerstvo spravedlnosti hrubým způsobem porušilo základní zásady mezinárodního práva, především pak diplomacie. Zde je citace z článku: „Kandidátní listina byla předložena Poradnímu panelu Výboru ministrů pro kandidáty na soudce ESLP i s překladem pravidel. Panel neměl ani ke trojici kandidátů, ani k pravidlům výběrového řízení žádné připomínky.“ Jsme přesvědčeny, že ministerstvo spravedlnosti flagrantním způsobem porušilo při výběru kandidátů na soudce ESLP základní zásady mezinárodního práva, což je v rozporu se zásadami pro výběr kandidátů na národní úrovni, jež jsou uvedeny na webových stránkách Rady Evropy: „When selecting their three candidates, States should ensure that their national procedure is fair and transparent...“
- 9) Z článku, který byl citován v bodě sedm jsme se poprvé veřejně dozvěděly jména členů výběrové komise. Za advokátní komoru se výběrového řízení zúčastnila místopředsdkyně advokátní komory paní Monika Novotná, která je advokátkou specializující se na finanční právo. V žádném případě ji nelze označit za expertku v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod. Pokud jde o děkany právnických fakult veřejných vysokých škol, zúčastnil se výběrového řízení děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze pan Jan Kuklík, který je právním historikem a rovněž jej nelze označit za experta v oblasti ochrany lidských práv a základních svobod. V předchozích bodech jsme podrobně uvedly naše výhrady k členství ve výběrové komisi všech tří předsedů nejvyšších soudů, ať již z důvodů porušování práva na spravedlivý proces v případě budoucích stěžovatelů před ESLP, či jejich objektivní podjatosti ve vztahu ke třem vybraným kandidátům – soudcům. Rovněž z hlediska porušování práva na spravedlivý proces v případě budoucích stěžovatelů

před ESLP tu máme zcela nevhodnou osobu pro členství ve výběrové komisi vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před ESLP.

Tato devítičlenná výběrová komise měla být především komisí expertní. Jak jsme uvedly výše, šest členů komise se jeví z různých důvodů naprosto nevhodných pro členství v této zamýšlené expertní výběrové komisi. Zbývají ministryně spravedlnosti a ministr zahraničních věcí, což jsou osoby ryze politické, které již z podstaty věci nemohou zaručit nezávislý expertní výběr. Poslední osobou, jež ve výběrové komisi zasedala, je ombudsman. Toho lze jistě akceptovat přinejmenším z hlediska odbornosti. Ale jako jediného člena výběrové komise. Navíc jsme se neformálně dozvěděly, že měl vážné výhrady k názoru většiny ve výběrové komisi a nepreferoval kandidáty, kteří byli nakonec komisí vybráni.

Uzavíráme, že složení výběrové komise, která měla zaručit nezávislý expertní výběr vhodných kandidátů bylo v rozporu se zásadami pro výběr kandidátů na národní úrovni, jež jsou uvedeny na webových stránkách Rady Evropy: „When selecting their three candidates, States should ensure that their national procedure is fair and transparent...“

- 10) Vláda České republiky schválila seznam tří kandidátů (a list of three candidates) teprve 12.7.2021, když jednání výběrové komise bylo uzavřeno dne 13.11.2020. Schválení tedy předcházelo plných osm měsíců, ve kterých vláda jednala, odročovala jednání, byl činěn na členy vlády mediální tlak způsobený ministerstvem spravedlnosti a ministerstvo spravedlnosti umožnilo zveřejnění důvěrných informací. Jsme hluboce přesvědčeny, že výběr kandidátů nebyl ani férový ani transparentní a neodpovídal vůbec významu funkce soudce ESLP.
- 11) Jsme rovněž hluboce přesvědčeny, že výběr přinejmenším dvou ze tří kandidátů není dobrý a že tito kandidáti nesplňují podmínky dané článkem 21 § 1 Úmluvy.

Paní Kateřina Šimáčková jako advokátka zastupovala v letech 2000–2001 Senát Parlamentu ČR jako navrhovatele ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení volebního zákona (mimo jiné i § 49 odst. 1 písm. b), c), d) a odst. 3 písm. b), c), d) volebního zákona) přičemž tehdy Ústavní soud nálezem ze dne 24. 1. 2001 (sp. zn. Pl. ÚS 42/2000) návrhu na zrušení § 49 volebního zákona nevyhověl.

Zrušení předmětných ustanovení volebního zákona pak bylo znovu projednáváno cca o dvacet let později a následně i zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2021, (sp. zn. Pl. ÚS 44/17). Paní Kateřina Šimáčková tedy nejdříve v totožné věci vystupovala jako právní zástupce (advokátka) navrhovatele – Senátu Parlamentu ČR a následně jako soudkyně pléna Ústavního soudu, který v této věci o dalším návrhu Senátu Parlamentu ČR rozhodnul. Jsme hluboce přesvědčeny, že se paní Kateřina Šimáčková měla z rozhodování v této věci vyloučit z důvodu konfliktu zájmů.

Ve vztahu k osobě paní Kateřiny Šimáčkové, dle našeho názoru, tak vznikají odůvodněné pochybnosti o tom, zda vůbec splňuje podmínky pro výkon funkce soudce ESLP ve smyslu čl. 21 Úmluvy, zejména podmínku „vysokého morálního charakteru.“

Pan Tomáš Langášek, jako soudce Nejvyššího správního soudu, podle zprávy ČTK uvedl ve vztahu ke zrušení části volebního zákona plénem Ústavního soudu veřejně mimo jiné následující: „Není tedy pravda, že se volby nemohou konat, pokud Parlament nezareaguje; taková tvrzení považuji za neuvážená. Volební orgány fungují a fungovat budou. Okrskové volební komise sečtou všechny hlasy do posledního,“ Dále podle téhož zdroje veřejně konstatoval, že pokud by se volby konaly podle neúplného zákona, Nejvyšší správní soud by provedl výklad tohoto neúplného zákona, jenž by respektoval zásadu poměrného zastoupení.

Toto konstatování lze označit za v příkrém rozporu se samotnými základy demokratického právního státu, především pak s dělbou moci. Zároveň pan Tomáš Langášek, dle našeho názoru, nerespektuje mezinárodní právo, zejména pak „Code of Good Practice in Electoral Matters“ (adopted by the Venice Commission at its 52nd Session, 18-19 October 2002).

Ve vztahu k osobě pana Tomáše Langáška tak vznikají, dle našeho názoru, odůvodněné pochybnosti o tom, zda vůbec splňuje podmínky pro výkon funkce ESLP ve smyslu čl. 21 Úmluvy, a to, pokud jde jak o podmínku „vysokého morálního charakteru,“ tak o podmínku, že se jedná skutečně o „uznávaného právníka“.

Ze všech výše uvedených důvodů Vás vážená paní poslankyně, vážený pane poslanče, žádáme, abyste se zasadil(a) o zamítnutí the list of three candidates nominated by the High Contracting Party – the Czech Republic. Náš návrh je podáván v zájmu občanů České republiky, v zájmu svobody a v zájmu demokracie.

Institut svobody a demokracie

Jana Bobošíková

Hana Lipovská